

ЛІТЕРАТУРА

1. Балдин А. Второй Третий. О замысле одной трансокеанской экспедиции // Октябрь. – 2007. – №2. Режим электронного доступа: www.magazines.russ.ru/october/2007/2/bab-pr.html
2. Балдин А. Наблюдение Стамбула // Октябрь. – 2007. – №12. – С. 15–37.
3. Есаулов И. А. Пасхальность русской словесности. Монография / Иван Андреевич Есаулов – М.: Круг, 2004. – 560 с.
4. Ильинская Н. И. Религиозно-философские искания, концептосфера, типология. Монография / Нина Ильинична Ильинская. – Херсон: Айлант, 2005. – 468 с.
5. Маковский М. М. Вода // Маковский М. М. Сравнительный словарь мифологической символики в индоевропейских языках. Образ мира и миры образов. – М.: Гуманитарный издательский центр “Владос”, 1998. – С. 76–78.
6. Мережинская А. Ю. Художественная парадигма переходной культурной эпохи. Русская проза 80-90-х годов XX века: Монография / Анна Юрьевна Мережинская. – К.: ИПЦ “Киевский университет”, 2001. – 433 с.
7. Новикова М. Национальное и всечеловеческое: диалог с Г. Гачевым // Новикова М. Міфи та місія. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. – С. 125–132.
8. Панченко А. М. Русская культура в канун петровских реформ / Отв. редактор Д. С. Лихачев: Монография / Александр Михайлович Панченко. – Л.: “Наука”, Ленинградское отделение, 1984. – 205 с.
9. Сухих И. Классное чтение: от Горюхши до Гоголя // Нева. – 2012. – №1. – С. 115–129.
10. Тресиддер Джек // Тресиддер Джек. Словарь символов. – М.: Гнанд, 1998. – С. 227–228.
11. Хренов Н. А. Культура в эпоху социального хаоса. Монография / Хренов Николай Андреевич. – М.: Едиториал УРСС, 2002. – 448 с.
12. Щербаков В. Иерусалим: Три дня без гида. / Виктор Захарович Щербаков. – К.: Лыбидь, 2012. – 344 с.: цв. вкл.

АНТРОПОЛОГІЯ ЛІТЕРАТУРИ: СУЧASNІЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Олена ЮРЧУК

Київський національний лінгвістичний університет

В статті розглянуто “антропологічний поворот” в теорії літератури. Дискурс антропологізації літератури представлено в культурологічному і літературознавчому

аспектах. Йдеться про спробу окреслити для літератури новий дослідницький простір. В цьому сенсі література стає культурним продуктом свого часу. Особливу увагу звернено на міждисциплінарний характер, історичну традицію і виховну функцію антропології літератури.

Ключові слова: антропологічна парадигма, міждисциплінарність, культурний продукт, філософська рефлексія, читацька практика.

В статье рассмотрен “антропологический поворот” в теории литературы. Дискурс антропологизации литературы представлен в культурологическом и литературоведческом аспектах. Речь идет о попытке очертировать для литературы новое исследовательское пространство. В этом смысле литература становится культурным продуктом своего времени. Особенное внимание уделяется междисциплинарному характеру, исторической традиции и воспитательной функции антропологии литературы.

Ключевые слова: антропологическая парадигма, междисциплинарность, культурный продукт, философская рефлексия, читательская практика.

The article describes the “anthropological turn” in literary theory. The discourse of the anthropologization of literature is represented in the cultural and literary aspect. This is an attempt to outline a new research area in literature. In this sense, literature becomes a cultural product of its time. Particular attention is given to the interdisciplinary nature, the historical tradition, and the educational function of anthropological studies of literature.

Keywords: anthropological paradigm, interdisciplinarity, cultural product, philosophical reflection, readers' practice.

Перед антропологією літератури на сьогоднішній день стоїть першорядна проблема самоствердження в колі інших міждисциплінарних наук. Вирішення її прямо залежить від соціального і культурного кодів теперішнього кризового часу, від загального стану гуманітарної науки, яка в сучасних умовах продовжує залишатися виробником культурних цінностей нового світу. Переобуваючи в умовах фактичної метафоризації понять “цінність” і “виробництво”, сучасна теорія літератури балансує між замовленням соціуму на нові цінності політичного, морального й естетичного типів й вірністю засадам гуманістичного світобачення.

Літературна антропологія має також виховну мету. В наш час, коли сучасне виховання фактично зіпсуваючи канон минулого і цілий ряд академічних дисциплін, які вивчали літературу з позиції класичної естетики, частково втратили авторитет, антропологічний підхід до вивчення літератури прагне мети переконати суспільство у важливості виховання.

Але мета антропології літератури полягає не в тому, щоб відродити минуле, а в тому, щоб наголосити на важливості самоосвіти людини (“На думку антропології це б запустило процес саморефлексії, який не веде до втілення ідеалу, а допомагає людині зазирнути за межі відношень, нав’язаних їй зовнішнім світом.” [2, 10]). Вона прагне не тільки історично реконструювати хід наукового процесу в минулому, а шукати в ньому плідні для нашого часу ідеї з врахуванням сподівань сучасного читача й середовища, яке формує його естетичні вподобання (“Змінюючи перспективу читання, вона змінює також – згідно з першим принципом перспективізму – те, чим є сам текст. Змінюючи свій предмет, вона (літературна антропологія) змінює також попередні способи його читання. Антропологічне читання літературного тексту не тільки хоче нам сказати, що таке літературний текст, а й – можливо, передовсім – прагне, щоб ми взже не вірили в те, що про літературний текст говорить шкільна – як елементарна, так і університетська – вульгата.” [4, 492].)

Активність антропології літератури в наш час спричинена, насамперед, прагненням теорії літератури шукати нові аспекти дослідження, запозичувати для цього методологічний інструментарій, збільшувати інституціональний простір і розширяти дослідницький горизонт. Сучасне французьке літературознавство проявляє до антропології літератури неабиякий інтерес, переслідує мету різnobічно оцінити це новоутворення в гуманітарній галузі, визначити його концептуальність і зв’язок з поетикою (в широкому значенні). Тут увага приділяється, насамперед, дослідженням антропологічної парадигми, яка протягом півстоліття поповнювалась соціологічним, культурологічним, етнографічним й іншими близькими до антропології підходами [12]. Їх життєздатність підтверджується комунікативними режимами. Зокрема, Жером Мейзоз [10] у своєму досліженні відмічає амбівалентність письменників Третьої Республіки у ставленні до енциклопедичності влади й індивідуального письма, схожого за формою на усне повідомлення. Веронік Снокер [6] звертає увагу на структурну гомологію антропологічних обрядів й історичного наративу, яка позначає літературні тексти “естетичною проникливістю”. Софі Дюмулен [8] досліджує літературне поле і біографію автора в ракурсі етнокритики, яка дозволяє назвати “дикунством романтичного учня” сміливі експерименти з ініціюванням молодого В. Гюго, описати “екзистенціальну траєкторію” еволюції письменника. Івон Верд’є доводить, яким чином внаслідок перетину

колективних звичаїв і долі особистості, під тиском соціуму було порушенено міфічний і казковий канони, внаслідок чого відбулась маргіналізація літературних персонажів. Наукова розвідка Франсуа Менан Думазан [7] присвячена вивченю дидактичних проблем, які можуть виникати в процесі етнокритичного читання, небезпека якого криється у дидактичному перекладі, оскільки він передбачає читання з попереднім інформуванням і подальшим переформуванням тексту внаслідок чого мимоволі скороочується оповідність історичного і культурного продукту. До того ж, це призводить до ефекту “дрейфування етнолога”, коли переосмислення тексту підмінюється тлумаченням “первинних елементів”, які містяться в ньому. Для подолання цього розроблена схема читання семіотико-культурної системи твору з врахуванням романтичної інтертекстуальності, етногенетики тексту і мікропоетики оповіді. Марсель Лапарра [9] пропонує компроміс між академічними концепціями літератури і епістемологічною моделлю пошуку смыслу: враховуючи фікціональні знання і набутий досвід читача, допомогти йому уникнути автоматизму мислення й уявного діалогу з твором в процесі читання, сприяти фактичному взаємопроникненню культур носія й тексту. Франсуа Нудельман [11] зазначає, що антропологічний підхід до вивчення літератури руйнує короткозорій дисциплінарний історизм і велики теоретичні дискурси (наприклад, дискурс античного театру в метафізичному дусі). Він потребує подальших практик, ідентифікації з застосуванням естетичних і соціальних кодів і наближенням до суспільства і культури з позначкою літератури. На його думку, такий дослідницький напрям випереджає позитивістський формалізм і застарілу теорію, дозволяє здійснити текстовий аналіз, відкритий до соціальної і культурної практики. Ф. Нудельман відмічає, що наукові доробки Ж. Дельзо, А. Бад’ю, Ж. Ранс’єр, які орієнтовані на літературні тексти Золя, Малларме, Пруста і Бекетта і не обтяжені великими естетичними розробками і суворими теоретичними вимогами, залишаються актуальними в наш час саме через подолання надмірної естетичної концептуалізації і дисциплінарної таксономії. Позиція Сильви Андре [13] визначається спробою об’єднати антропологію і культурологічний аналіз з застосуванням наратології, семіотики, літературної історії для розгляду всіх можливостей функціонування наративної оповідної моделі. На її думку, такий підхід дозволяє дослідити стійку систему інституційних оповідей (міфів, героїчних епосів, аксіологічних оповідей), вивчити

їх еволюцію в історичному контексті, визначити соціальні функції і когнітивну роль. Таке розмаїття векторів антропологічного дослідження є доказом подальшої маргіналізації традиційної практики герменевтичного вчитування в текстуальний канон, яка поступово втрачає легітимність і потребує нових методів інтерпретації текстів.

Загалом, ідея обопільного зближення антропології й літературознавства не є кардинально новою. Дискурс “антропологічного повороту” в літературі (в питаннях про міждисциплінарний характер антропології літератури, її самодостатність і, водночас, залежність від літературознавства) організується, здебільшого, навколо національної традиції та історичних факторів. Питання національної традиції стосується, насамперед, розбіжностей в академічному поділі наук: на “природничі” / “гуманітарні” (німецький варіант) і “гуманітарні” / “супільні” (англійський й американський варіанти). Німецький варіант походить від університетської традиції позаминулого століття, коли людське протистояло природному за принципом “природне” (натуральне, несупільне) / “штучне” (зроблено людиною), відповідно якої історія, філологія, культура належали до гуманітарних наук. Вирішальним історичним моментом для перерозподілу наук можна вважати той, коли філософія втратила позицію головної науки, а людина замінила магістральну ідею праґнення до свободи на відчуженість в бутті. Новий поділ наук, де місце “природничих” посіли “супільні”, дозволив останнім претендувати на деякий універсалізм у подоланні національних меж. Така тенденція до їх “всебічного” впливу на інші наукові сфери, в тому числі на гуманітарну, за думкою К. Платта [5], більше походила на комерційний проект. Вчений дійшов такого висновку, спостерігаючи за його проявом в американському суспільстві 70-х років минулого століття, тобто в той історичний період, коли був втрачений критичний погляд на мову як систему, інструмент пізнання і комунікації, і “коли в природничих методах вивчення соціуму спостерігалася рефлексія самого інструментарію дослідження, а поняття “раса” не було фізичною дійсністю, а сприймалась, насамперед, як думка в свідомості <>” [1].

Наступним питанням, пов’язаним з національною традицією історичним контекстом, яке активно обговорюється в дискурсі антропології літератури, є трансформація націоцентричної моделі суспільства та її наслідки. Ретроспективний погляд в історію науки дозволяє ще раз наголосити на тому, що літературознавство XIX ст.

спиралось на націоцентричну модель суспільства і навіть транслювало її основу як канон високої культури. Тому правомірним буде припущення про відносну спільність мов соціальних і гуманітарних наук. Антропологія як наука оформилась в цьому історичному контексті. Вона використала колоніальну ситуацію для самоствердження, позиціонування себе як інструменту колоніального контролю. В період розпаду імперій антропології вдалось забезпечити собі нові практики дослідження еміграції, расової культури, знаковості тощо. Пізніше, коли постколоніальна критика вплинула на канон моделі історичного розвитку, антропологія взяла участь в процесі деконструкції. Історичні зсуви і політичні причини зумовили появу інтелектуального ландшафту літературного теоретизування й історико-культурних пошуків. Під впливом трансформації гуманітарної освіти відбулась маргіналізація гуманітарного знання, яка позначилась подіями 1968 р. минулого століття, загальним настроєм французьких й американських університетів і частковою відмовою від національної традиції. Однак тогочасна атмосфера згодом змінилась на розчарування в марксизмі, заміною його на неолібералізм, який активізувався на фоні первих проявів глобалізаційних змін. В 80-ті роки минулого століття в контексті інтердисциплінарного діалогу спостерігався сплеск гуманітарних досліджень, орієнтованих на вивчення літератури з позицій фемінізму, психоаналізу, етнографії. Однак французька гуманітарна наука в той час намагалась захиститися від американського впливу, проголосивши “антиамериканізм”. Зокрема, офіційна наука не сприяла поширенню у французьких університетах “чужих” ідей і не визнавала відділів, присвячених феміністичним дослідженням і гендерним студіям (крім Університету Париж – VIII, де виник феміністичний відділ за керівництвом Елен Сіксу). Вона критикувала також культурологічні студії, засуджувала релятивізм і заглиблення у масову культуру. Відносно питань постколоніальної політики і мультикультуралізму французька теорія літератури дотримувалася неоколоніалістського поняття “франкофонія”, ігноруючи засудження такої ідентифікації багатьма письменниками, які не визнавали її за ознакою “нон-метрополії” (кольорові Карибського басейну, канадці, африканці, або етнічні, транснаціональні, діаспора тощо).

В наш час, коли багато пишуть про “кінець” теорії, насправді, варто говорити про завершення чергового експерименту з текстом, який відбувся в умовах історичних і політичних мутацій 80-90-х р, тобто в ситуації великих ідеологічних дискурсів. Теорія літератури вступила

в нову фазу синтетичного (міждисциплінарного) розвитку, де важливо зберегти баланс між зовнішніми культурними рівнями, використовуючи для цього дискурсивну практику.

Дискурс антропології літератури органічно вписується в малодосліджену сферу поетики дискурсу і дискурсивної історії культури, яка передбачає дослідження окремого дискурсу в зв'язку з іншими в певний часовий проміжок (етап, період, епоха), або вивчення його історії з різних аспектів в контексті історії літератури. Історія літератури виступає тут простором, який спричиняє появу дискурсу, створює умови для його випробувань. Дискурсивна історія культури передбачає критику з боку інших дискурсів, які корегують вектори формування і розвитку нових інституцій на рівні наукових проектів. Внаслідок чого відбуваються певні зміни в термінології і методології літературознавства. Щодо літературного тексту, то він виступає аналогом суб'єктивності, стає площиною для дискурсивних змагань, матеріалом для дослідження їх поетик. Такий дискурс відкритий і для багатьох інших міждисциплінарних дослідницьких практик, які здатні відкрити нові теоретичні моделі в інших контекстах за допомогою нових методів аналізу тексту. Однак необхідною умовою здійснення цього проекту є рамки, або правила, які враховують компроміс між сучасним літературознавством й іншими дисциплінами на рівні усталених категорій, технік і методів [3]. Наприклад, в сучасній французькій літературі об'єктом дослідження з боку антропології літератури, як варіанту поетики дискурсу і дискурсивної історії культури, може виступати феномен “њью-реакціонерів”. Початок цього століття ознаменувався появою напрямку під назвою “Њью-реакціонери” (Паскаль Брукнер, Ален Фінкелькраут, Олександр Адлер, Елізабет Леві, Філіп Мюрей, Жан Клер, Ерік Заммур, Мішель Уельбек, Жан-Клод Мішеа, Режі Дебре, Іван Р'юфоль, Рено Камю, Робер Менар, Енн-Пур'є Марі, П'єр-Андре Тагієфф). Згаданих журналістів, письменників, юристів, оглядачів, філософів, публіцистів об'єднує бажання проголошувати свободу слова, відвоювати політкоректність, відстоювати ліву/праву мораль, виражати унікальну думку. В той час, як більшість з них знаходиться на боці розкотої “правизни”, меншість хоче приборкати “лівий гібрид”, який поєднує твердість, республіканське завзяття, і соціалістичні цінності. Склавши загальні передумови для розвитку консервативної трансгресії, “њью-реакціонери” легко завоювали свою маргінальність і меншість в суспільстві. Попри редакційних вимог

вони систематично привертають до себе увагу публікаціями “дикіх” текстів, які завдяки ЗМІ потрапляють у відкритий простір форумів. “Новизна” реакціонерів має два історичних виміри. З одного боку, вона кореспондує з феноменом, поява якого пов’язана з нещодавніми змінами умов виробництва і розповсюдження публічних виступів (активна участь журналістики в інтелектуальних дебатах, соціоекономічні зміни у видавництві, відкриття нових каналів ТБ і популяреність ток-шоу, збільшення відео сайтів, хостінгів), а також реагує на великі події, або дебати сучасного часу, живиться ними, висловлює різкі і неординарні думки на їхню адресу (про секуляризм, або національну ідентичність). З іншого боку, ця “новизна” стає реакційно історичною, коли в нових інтелектуальних і політичних умовах фільтрується літературна історія Франції, а репрезентація обраних подій має вибірковий характер (“антимодерністі”, памфлетисти періоду між двома війнами, знакові фігури в літературі, як Моріс Баррес, або Луї Фердинанд Селін). Водночас з тим, поетика дискурсу дозволяє звернути безпосередню увагу на їх тексти, дослідити їх поетикальну характеристику (тропи, фігури, топіка), структурну організацію, жанрову належність (памфлет, роман, есе, письмове повідомлення, бесіда).

Отже, мультипозиційність “њью-реакціонерів”, їх небажання бути ідентифікованими в сучасній літературі відповідно вже усталених характеристик і класифікацій, дають всі підстави для розгляду їх письменницької практики в контексті антропологічного різновиду дискурсивної практики, яка б дозволила відвести їм відповідне місце в інтелектуальному просторі Франції. Така форма співробітництва літературознавства і антропології дозволяє вивчити й описати явища, де текст має провокаційний характер, демонструє прояв високого рівня свободи, або ризикового мислення, яке порушує усталені норми суспільного ладу, перевіряючи його систему на гнучкість і лояльність.

Зустріч з Іншим – ще один інтелектуальний проект, який вимагає застосування етнографічної характеристики, іншого антропологічного дискурсивного матеріалу, зосередження на вивчені сучасних проблем національної і культурної ідентичності. Відносність категорії Іншого в залежності від соціального середовища, адекватних співвідношень, суб'єкт / об'єктних інтерпретативних стратегій й об'єктивістської аргументації стають параметрами антропологічного дослідження. Геополітичні зміни, готовність соціуму до подальших оперативних проекцій і рішень у всесвітньому масштабі, їх здійснення в теперішньому

часі складають умови для перманентного виникнення нових явищ в культурі. Вони потребують нових антропологічних інтерпретацій, орієнтованих на дослідження етнографічних відмінностей, зафікованих у текстах, і, водночас з тим, комунікативного аналізу самої культурної ситуації, яка спонукає до діалогу з іншими культурами. Все частіше в сфері культури і мистецтва з'являються нові транснаціональні суб'екти дії, які слабо пов'язані з національними державами і по праву належать статусу “людина світу”. В зв'язку з цим, наприклад, в ряді літературознавчих досліджень спостерігається інтерес до географічного осмислення текстового простору, його зв'язків з етнографічним простором. Досліджується оригінальний метод письма, який здатний відобразити досвід письменника-мандрівника в рефлексіях, спрямованих на розкриття географічного простору в слові. Такий підхід дозволяє вивчити складний механізм просторової організації художнього тексту (від спогадів письменника про реальні подорожі до поетичних схем, народжених його географічним уявою). Тому в зоні пильної уваги дослідників знаходиться фігура автора-мандрівника, його внутрішня географія простору з набором образно-географічних образів і топографічних деталей. Таким чином, письменник формує власні геopoетичні координати свого твору, картографуючи простір тексту. В цілому, таку практику можна назвати спробою відновити цілісну картину світу, бажанням упорядкувати сучасний культурний ландшафт, його просторову конфігурацію. А в перспективі прагнути до вивчення та ретельного опису моделі тексту, його етно / геopoетичного простору, заданого ландшафту, прокреслених автором маршрутів.

Загалом, завдяки етнографічному формату антропологічний підхід до дослідження може вважатися важливим кроком у розвитку тих наукових концепцій в теорії культури, які орієнтовані на вивчення культурних відмінностей. Він може також допомогти в зусиллі подолати національні межі гуманітарних дисциплін, зробити тим самим специфічно національні традиції досліджень частиною глобальної розмови між академічними науками різних країн, коли внаслідок процесу транс націоналізації будуть виникати нові практики, які збагатяться новим матеріалом, відкриють нові тематичні площини.

Отже, в умовах гетерогенності культур потреба в антропологічних проектах дослідження лише зростає. Їх перспектива зумовлена відкритістю до інших дисциплін, у продовженні міждисциплінарної дискусії. Література як продукт культури через інші культурні контексти шукає

перспективи для власного розвитку, окреслюючи новий простір, який вписує її в загальну топографію культури. Уникаючи проблеми відносної обізнаності в методології антропологічної науки, прихильники міждисциплінарного підходу в літературознавстві прагнуть віднайти єдиний для обох дисциплін інституційний простір і дослідити контекстуально взаємні проблеми, застосувавши до вирішення умовно несуперечливі концептуальні схеми. Щоправда, концептуальні схеми можуть вважатися послідовними лише умовно. Цю наявну конвенцію можна розуміти як готовність вчених до пошуку спільних методологічних інновацій. І вже належним фактом є той, що у наш час теорія літератури в багатьох дослідженнях припускає антропологічну і соціологічну контекстualізацію.

ЛІТЕРАТУРА

- Гусейнова, Дина. Дегуманизация гуманитариев // Новое литературное обозрение. – 2010. – № 6. – С. 27–31.
- Изер Вольфганг. К антропологии художественной литературы // Новое литературное обозрение. – 2008. – № 6. – С. 7–21.
- Липовецкий М. Тексты и люди, или Оправдание литведа // Новое литературное обозрение. – 2010. – N 6. – С. 34–38.
- Марковський М. П. Антропологія, гуманізм, інтерпретація / Теорія літератури в Польщі. Антологія текстів. Друга половина ХХ – початок ХХІ ст. Вид. дім “Києво-Могилянська Академія”, 2008. – С. 491–503.
- Платт Кевін М. Ф. Зачем изучать антропологию? Взгляд гуманитария: вместо манифеста // Новое литературное обозрение. – 2010. – № 6. – С. 13–26.
- Cnockaert Véronique : “Faire le Prussien”. Lecture ethnocritique de Saint-Antoine de Maupassant // Anthropologies de la littérature. Coordonné par J.-M. Privat et M. Scarpa. Pratiques. – 2011. – № 151/152. CRESEF éditeur : publications@pratiques-cresef.fr
- Doumazane Françoise Ménand G. Flaubert, C.F. Ramuz : Lectures en spirale // Anthropologies de la littérature. Coordonné par J.-M. Privat et M. Scarpa. Pratiques. – 2011. – № 151/152. CRESEF éditeur : publications@pratiques-cresef.fr
- Dumoulin Sophie Petit écrivain deviendra grand. Rite de passage et ensauvagement dans l'écriture de jeunesse de Victor Hugo // Anthropologies de la littérature. Coordonné par J.-M. Privat et M. Scarpa. Pratiques. – 2011. – № 151/152. CRESEF éditeur : publications@pratiques-cresef.fr

9. Laparra Marceline *Le pays où “les rats mangent les chats” ou l’histoire de Gavroche et de l’éléphant // Anthropologies de la littérature*. Coordonné par J.-M. Privat et M. Scarpa. Pratiques. – 2011. – № 151/152. CRESEF éditeur : publications@pratiques-cresef.fr
10. Meizoz Jérôme *Ambivalences face à l’écrit sous la IIIe République : de Vallès à Céline // Anthropologies de la littérature*. Coordonné par J.-M. Privat et M. Scarpa. Pratiques. – 2011. – № 151/152. CRESEF éditeur : publications@pratiques-cresef.fr
11. Noudelmann F. *Le Toucher des philosophes. Sartre, Nietzsche et Barthes au piano*. – P.: Gallimard, 2008. – 311 p.
12. Popovic P. *La sociocritique. Définition, histoire, concepts, voies d’avenir // Anthropologies de la littérature*. Coordonné par J.-M. Privat et M. Scarpa. Pratiques. – 2011. – № 151/152. CRESEF éditeur : publications@pratiques-cresef.fr
13. Sylvie A. *Histoire. Perspectives anthropologiques et littéraires*. Paris: Honoré Champion, Sam “Unichamp essentiel”, 2012. – 272 p.

ОСОБЛИВОСТІ МІФОПОЕТИЧНОЇ МОДЕЛІ СВІТУ В “ХРОНІКАХ НАРНІЇ” К.С. ЛЬЮЇСА В КОНТЕКСТІ “ХРИСТИЯНСЬКОГО РОМАНТИЗМУ”

Вікторія ЯРЕМЧУК

Львівський національний університет імені Івана Франка

Розглянуто творчість англійського письменника К.С. Льюїса, члена гуртка “Інклінгів”, в контексті літератури “християнського романтизму” першої половини ХХ ст. Проаналізовано особливості структури, персонажної системи, інтертекстуальних зв’язків, деталей космології міфопоетичної моделі світу, которая відтворює “мономіф” християнської міфології в поєднанні з аллюзіями на кельтську, античну міфології, середньовічні філософські праці, англійську ренесансну літературу в циклі “Хроніки Нарнії”.

Ключові слова: К.С. Льюїс, міфопоетична модель світу, “християнський романтизм”, Нарнія.

Рассмотрено творчество английского писателя К.С. Льюиса, члена кружка “Инклінгов”, в контексте литературы “христианского романтизма” первой половины ХХ в. Проанализированы особенности структуры, персонажной системы, итертекстуальных связей, деталей космологии міфопоетической

модели мира, которая воспроизводит “мономиф” христианской мифологии в сочетании с аллюзиями на кельтскую, античную мифологию, средневековые философские труды, английскую ренессансную литературу в цикле “Хроники Нарнии”.

Ключевые слова: К.С. Льюис, міфопоетическая модель мира, “христианский романтизм”, Нарния.

The article focuses on the work of the English author C.S. Lewis, a member of “The Inklings” literary circle, in the context of “Christian Romanticism” literature in the first half of the 20th century. The features of the structure, characters system, intertextual links, details of cosmology of the mythopoeic model of the world, which recreates “the monomyth” of Christian mythology combined with allusions to Celtic, Greek mythologies, medieval philosophical writings, English Renaissance literature, etc., are analyzed based on the cycle of *The Chronicles of Narnia*.

Keywords: C.S. Lewis, mythopoeic model of the world, “Christian Romanticism”, Narnia.

В історії англійської літератури ХХ століття художня творчість письменників, відомих оксфордських вчених, які увійшли до творчого об’єднання “Інклінгів”, займає особливе місце. Пік творчої активності “християнських романтиків” та найпліднішої співпраці припадає на 1930-ті – 1960-ті роки, а серед ключових постатей гуртка варто відзначити творчість Клайва Степлза Льюїса, який ґрунтував свої твори на важливості романтичної уяви як єдиній можливості оволодіння таїнствами релігійної істини, чим продовжував і розвивав естетичні концепції мистецтва Дж. Макдоналда, В. Моріса, Г.К. Честертона, та ін.

“Християнський романтизм” – це стильове метапоняття, яке характеризує феномен міфопоетичної творчості представників гуртка “Інклінгів”. Християнський романтизм створювався під значним впливом середньовічної та ренесансної християнської та куртуазної літератури, епічних творів раннього Середньовіччя та XVII ст., а також творів ранніх європейських романтиків. У своїй розвідці “Новий погляд на романтизм” (1963) Н. Фрай розглядає романтичний напрям як конкретний стиль “поетичної міфології”, який виник під впливом певних історичних та культурних змін і який відроджується в літературі з новим витком спіралеподібного поступу цивілізації, проявляючи себе в нових моделях “міфологічних структур” [2, с. 4]. За Н. Фраєм, доромантична структура християнського світу – це рай – Едем – земний світ – світ після смерті, в якому циклічність природи продовжується в діалектичному двобої